

Гавриловська К.П. Соціальна самореалізація особистості у контексті системи правових норм держави / Актуальні проблеми психології: Зб. наук. праць. – Луцьк: Ред.-вид. відд. “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. – С. 32-35.

ОЛЬШЕВСЬКА К.П.

СОЦІАЛЬНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ СИСТЕМИ ПРАВОВИХ НОРМ ДЕРЖАВИ

Поведінка особистості у соціумі регламентується системою соціальних норм і системою соціальних засобів впливу, що забезпечує підпорядкування нормам – соціальним контролем. Соціальний контроль ґрунтується на співставленні поведінки кожної людини з еталонними прикладами поведінки, установленними в даній спільноті, що ґрунтується на всезагальному визнанні певної системи цінностей.

Кожна особистість розглядається правовою системою в якості об’єкту нормативно-правової регуляції її поведінки. Проте особистість у системі нормативно-правової регуляції є насамперед суб’єктом, що керується певною мотивацією, яка призводить його до взаємодії з правовою системою, а також самостійно визначає характер своєї правової поведінки. Саме ця латентна психологічна складова взаємодії особистості з правовою системою держави є недостатньо вивченою, а відтак – вимагає подальших досліджень.

До правової системи держави відносяться всі галузі права (конституційне, кримінальне, трудове, тощо), причому кожна галузь складається із сукупності норм, правових інститутів, що регулюють певну якісно однорідну сферу суспільних відносин із властивою їм своєрідністю, предметом і методом правового регулювання. [1] Коли ми ведемо мову про взаємодію особистості з правовою системою держави, то маємо на увазі як цілком внутрішні процеси співвіднесення особистістю своєї поведінки з чітко визначеними правовими стандартами у вигляді норм та правил, так і реальні факти взаємодії з представниками правоохоронних органів та правозахисних організацій.

У ході включення в систему правових відносин формується правова поведінка особистості. Правова поведінка – це сукупність соціально значущих, виражених зовні у вигляді дій чи бездіяльності вчинків, що мають свідомо-вольовий характер, тим чи іншим чином регламентуються нормами права і обумовлюють правові наслідки. Правова поведінка складається з двох протилежних за своєю спрямованістю видів: поведінки правочинної та протиправної. [2]

Правова поведінка, як і будь-яка поведінка взагалі, регулюється мотивацією, зокрема мотивацією соціальної самореалізації, яка суттєвим чином впливає на рівень активності особистості в правовому полі. Соціальна самореалізація передбачає прагнення особистості до якомога більш повної реалізації свого соціального потенціалу, до досягнення соціального успіху. Терміном “самореалізація” позначається прагнення кожної людини реалізувати свої успадковані і набуті потенційні можливості. Воно обумовлено наявністю генетично передвизначеної потреби (мети) розвитку. Соціальна самореалізація відзначається тим, що підтвердження свого успіху особистість отримує зі сторони соціуму у вигляді грошей, влади, визнання, тощо. Тобто соціальна самореалізація ставить особистість у досить залежне від соціуму становище. Без взаємодії з соціальним оточенням соціальна самореалізація неможлива. Саме тому мотивація соціальної самореалізації провокує взаємодію особистості з правовою системою держави.

За думкою Л. Бевзенко, вплив на індивідуальні уявлення про успіх мають такі соціально-значимі змінні: стать, вік, місце проживання, освіта, національна, релігійна,

расова належність. Проте вирішальний вплив на процес особистісного смислоутворення мають макрокультурні чинники, зокрема наявна ситуація порушення стійких каналів трансформації смислових кодів, у якій перебуває наше суспільство. Воно перебуває на перетині традиційної, радянської, модернової, пост модернової культурних форм, а тому український соціум і кожен його представник змушені формувати свої моделі соціальних подій, використовуючи – у найрізноманітніших поєднаннях – інтерпретаційні схеми, що походять з усіх цих смислових просторів. Виходячи з цього ми можемо припустити, що критерії соціального успіху для жителів принаймні нашої області будуть мати дещо спільне. [3]

Шляхи досягнення соціального успіху є певною мірою регламентованими різноманітними правовими нормами. Тому для того, щоб досягти успіху, особистість так чи інакше має взаємодіяти з правовою системою держави, співвідносити свої дії з чинним законодавством, фіксувати та реєструвати свої кроки на шляху досягнення соціального успіху. Найнижчий рівень активності особистості в правовому полі держави проявляють особи, що не зацікавлені у досягненні соціального успіху, що підтверджується офіційним визнанням, і шляхи досягнення якого регламентовані правовою системою держави. Крім того, часто такі особи ігнорують систему формальних правових норм. Навпаки, особистість, що прагне досягти успіху, змушена більш активно співпрацювати з правовою системою, оскільки в ній зафіксовані певні “сходинок” статусної драбини, і кожна зміна в статусі має бути офіційно зафіксована згідно з вимогами законодавства. Наприклад, особистість, що прагне грошей, повинна заповнювати податкові декларації, сплачувати певну частку державі. Навіть, якщо вона приховує податки, все одно вона продовжує взаємодію з правовою системою, хай навіть і шляхом протиправної поведінки. Отже, активність особистості в правовому полі держави залежить насамперед від того, наскільки сильно вираженим є мотив соціальної самореалізації особистості.

Прагнення до самореалізації має багато проявів, опис яких залежить від наукової позиції автора, його поглядів на сутність людини. Це прагнення відображено в таких поняттях, як “боротьба за існування” (Ч. Дарвін), “воля до життя” (А. Шопенгауер), “воля до влади” (Ф. Ніцше), “прагнення до переваги” (А. Адлер) “самоактуалізація” (А. Маслоу), “самореалізація” (К. Роджерс) та ін. Загалом кожна з цих теорій передбачає реалізацію прагнення особистості до власної самоцінності (пошук сенсу життєдіяльності, слави, поваги, багатства, тощо). Проте прагнення до значущості власної особистості може бути реалізованим різноманітними шляхами залежно від зовнішніх та внутрішніх умов: соціального устрою, життєвих обставин, схильностей, здібностей. [4]

Література:

1. Хропанюк В.Н. Теория государства и права. М., 1998. – 384 с., ст. 290.
2. Там же, ст. 329.
3. Любов Бевзенко. Зміст життєвого успіху: соціально-культурний контекст. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. Науково-теоретичний часопис. К., 2000, Вип. 1 січень-березень, ст. 34-52.
4. Розов А. И. Стремление к превосходству как одно из основных влечений. // Психологический журнал. 1993. Том 14. № 6. С. 133 - 141.